

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ مشاغل و مکاسب حرام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: امید

تاریخ: ۱۳۹۸/۵/۲

بنده سال هاست که در دستگاه دولتی جمهوری اسلامی ایران خدمت می‌کنم. با توجه به زیر پا گذاشتن عدالت و ظلم بسیار فاحشی که بر حق مردم در این دستگاه‌ها روا داشته می‌شود، آیا ادامه‌ی خدمت در این نظام توجیه دارد؟ آیا ادامه‌ی خدمت در این سیستم، شریک شدن در ظلم‌هایی که بر حق مردم روا داشته می‌شود نیست؟ گرچه بنده مخالف صددرصد این ظلم‌ها بوده و هستم.

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۸/۵/۷

بی‌گمان هر گونه کار برای حکومت طاغوت، گرایش به ظالمان و همکاری در گناه و تعدی محسوب می‌شود که حرام است؛ چنانکه خداوند فرموده است: «وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانَ»؛ «و در گناه و تعدی همکاری نکنید» و فرموده است: «وَلَا تَزْكُرُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ»؛ «و به کسانی که ستم کردند نگرانید که شما را آتش می‌گیرد و برای شما جز خداوند سرپرستی نیست، آن گاه یاری نخواهید شد»؛ همچنانکه روایات متواتری در نهی از این کار رسیده؛ مانند صحیح‌های حدید یا حریر از امام صادق علیه السلام که در آن آمده است: «مَنْ خَصَّصَ لِصَاحِبِ سُلْطَانٍ وَلِمَنْ يُخَالِفُهُ عَلَى دِينِهِ طَلَبًا لِمَا فِي يَدَيْهِ مِنْ دُنْيَاةٍ أَحْمَلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَقْتَهُ وَوَكَلَهُ إِلَيْهِ فَإِنَّهُ عُلْبٌ عَلَى شَيْءٍ مِنْ دُنْيَاةٍ فَصَارَ إِلَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ نَزَعَ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ الْبِرَكَةَ مِنْهُ وَلَمْ يَأْجُزْهُ عَلَى شَيْءٍ يُنْفَعُهُ فِي حَجٍّ وَلَا عَثِقَ وَلَا بَرٍّ»؛ «هر کس به خدمت حاکمی و کسی که درباره‌ی دینش با او مخالف است درآید تا از دنیایی که در اختیار اوست بهره‌مند شود،

۱. المائدة / ۲

۲. هود / ۱۱۳

۳. الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۱۰۵؛ ثواب الأعمال و عقاب الأعمال لابن بابویه، ص ۲۴۶؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۶، ص ۳۳۰

خداوند او را خوار می‌کند و دشمن می‌گیرد و به وی وا می‌گذارد، پس اگر به چیزی از دنیای وی دست یابد و چیزی از وی به او برسد، خداوند برکت را از آن بر می‌دارد و در ازای کاری مانند حج یا آزاد کردن برده یا خیرات که با آن انجام می‌دهد، به او اجری نمی‌دهد» و مانند صحیحی ابو بصیر که در آن آمده است: «سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ أَعْمَالِهِمْ، فَقَالَ لِي: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! لَا وَلَا مَدَّةَ قَلَمٍ، إِنَّ أَحَدَهُمْ لَا يُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ شَيْئًا إِلَّا أَصَابُوا مِنْ دِينِهِ مِثْلَهُ!»؛ «از امام باقر علیه السلام درباره‌ی کار برای حاکمان پرسیدم، پس فرمود: ای ابا محمد! نه، حتی فرو کردن قلم در دوات، کسی از شما به چیزی از دنیای آنان دست نمی‌یابد مگر اینکه آنان به چیزی مانند آن از دین او دست می‌یابند» و مانند روایت ابن ابی یعفور که در آن آمده است: «كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِنَا فَقَالَ لَهُ: أَصْلَحَكَ اللَّهُ إِنَّهُ رُبَّمَا أَصَابَ الرَّجُلَ مِمَّا الصَّيْقُ أَوْ الشَّدَّةُ فَيُدْعَى إِلَى الْبِنَاءِ بَيْنِيهِ أَوْ النَّهْرِ يَكْرِيه أَوْ الْمُسْنَاةَ يُضْلِحُهَا فَمَا تَقُولُ فِي ذَلِكَ؟ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَا أَحِبُّ أَنْتِي عَقَدْتُ لَهُمْ عُقْدَةً أَوْ وَكَيْتُ لَهُمْ وَكَاءً وَإِنَّ لِي مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا لَا وَلَا مَدَّةَ بَقَلَمٍ، إِنَّ أَعْوَانَ الظُّلْمَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي سَرَادِقِ مِنْ نَارٍ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَ الْعِبَادِ»؛ «نزد امام صادق علیه السلام بودم که مردی از یارانمان بر او وارد شد و گفت: فدایت شوم، گاهی مردی از ما دچار تنگی و سختی می‌شود، پس او را به سوی ساختمان می‌خوانند که آن را بسازد یا به سوی جویی که آن را حفر کند یا به سوی سدّی که آن را اصلاح نماید، در این باره چه می‌فرماید؟ پس امام صادق علیه السلام فرمود: دوست نمی‌دارم که برای آنان گرهی بزنم یا بندی ببندم اگرچه در افزایش همه‌ی دنیا را به من بدهند، نه حتی فرو کردن قلم در دوات؛ هرآینه کمک کنندگان به ظالمان در روز قیامت در سراپرده‌هایی از آتش خواهند بود تا آن گاه که خداوند میان بندگان حکم کند» و مانند روایت سکونی از امام صادق علیه السلام، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که در آن آمده است: «إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ: أَيْنَ أَعْوَانَ الظُّلْمَةِ وَمَنْ لاقَ لَهُمْ دَوَاةً، أَوْ رَبَطَ كَيْسًا، أَوْ مَدَّ لَهُمْ مَدَّةَ قَلَمٍ، فَاحْشُرُوهُمْ مَعَهُمْ»؛ «هنگامی که قیامت فرا رسد، ندا دهنده‌ای ندا می‌دهد: کجا ایند یاران ظالمان و کسانی که برای آنان ليقه‌ای در دوات گذاشتند یا کیسه‌ای بستند یا قلمی در دوات نهادند؟ آن‌ها را با آنان محشور کنید». از اینجا دانسته می‌شود که هر گونه کار نظامی یا دولتی در حکومت طاغوت، گناهی بسیار بزرگ است و درآمد حاصل از آن حرام محسوب می‌شود.

آری، کار نظامی یا دولتی در حکومت طاغوت، برای سه کس جایز است:

۱. کسی که به آن اکراه می‌شود، به نحوی که اگر آن را نپذیرد، ممکن است جان خود را از دست بدهد؛

۱. الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۱۰۷؛ تهذیب الأحكام للطوسی، ج ۶، ص ۳۳۱

۲. الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۱۰۷؛ تهذیب الأحكام للطوسی، ج ۶، ص ۳۳۱

۳. ثواب الأعمال وعقاب الأعمال لابن بابویه، ص ۲۶۰

با توجه به سخن خداوند که فرموده است: **﴿إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾**^۱؛ «مگر کسی که اکراه می‌شود، در حالی که دلش به ایمان مطمئن است»؛ چنانکه در روایت حسن بن حسین أنباری از امام رضا علیه السلام آمده است: **«كَتَبْتُ إِلَيْهِ أَرْبَعَ عَشْرَةَ سَنَةً أَسْتَأْذِنُهُ فِي عَمَلِ السُّلْطَانِ فَلَمَّا كَانَ فِي آخِرِ كِتَابٍ كَتَبْتُهُ إِلَيْهِ أَذْكَرُ أَنِّي أَخَافُ عَلَى خَيْطِ عُنُقِي وَأَنَّ السُّلْطَانَ يَقُولُ لِي: إِنَّكَ رَافِضِيٌّ وَلَسْنَا نَشُكُّ فِي أَنَّكَ تَرَكْتَ الْعَمَلَ لِلْسُّلْطَانِ لِلرَّفْضِيِّ، فَكَتَبْتُ إِلَيْ أَبِي الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَدْ فَهِمْتُ كِتَابَكَ وَمَا دَكَّرْتُ مِنَ الْخَوْفِ عَلَى نَفْسِكَ، فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّكَ إِذَا وُلِّيتَ عَمَلْتَ فِي عَمَلِكَ بِمَا أَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ تَصَيَّرُ أَعْوَانَكَ وَكُتَابَكَ أَهْلَ مِلَّتِكَ، فَإِذَا صَارَ إِلَيْكَ شَيْءٌ وَاسَيْتَ بِهِ فَقَرَاءَ الْمُؤْمِنِينَ حَتَّى تَكُونَ وَاحِدًا مِنْهُمْ كَانَ ذَا بَدَأٍ وَإِلَّا فَلَا»**^۲؛ «چهارده سال برای او نامه نوشتم و از او برای کار در حکومت اذن خواستم، تا اینکه در آخرین نامه‌ام برای او نوشتم که من بر رگ گردنم بیمناکم؛ چراکه حاکم به من می‌گوید تو رافضی هستی و ما شک نداریم که تو کار برای حاکم را به خاطر رفض ترک کرده‌ای، پس امام رضا علیه السلام برای من نوشت: نامه‌ات و ترسی که بر جان خود داری را فهمیدم، در این صورت اگر می‌دانی که هرگاه منصبی را عهده‌دار شوی، هر چه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آن امر کرده است را انجام می‌دهی، سپس همکاران و کاتبان را اهل عقیده‌ی خودت می‌کنی و هرگاه به مالی دست یابی، به نیازمندان مؤمن می‌رسی تا جایی که یکی از آنان باشی، این در ازای آن خواهد بود، در غیر این صورت، نه».

۲. کسی که به آن مضطر است، به نحوی که هیچ چاره‌ی دیگری برای رفع نیازهای ضروری زندگی نمی‌یابد؛ با توجه به سخن خداوند که فرموده است: **﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾**^۳؛ «پس کسی که مضطر شود بدون زیاده‌روی و تعدی، گناهی بر او نیست؛ هرآینه خداوند آمرزنده‌ای مهربان است»؛ چنانکه در روایت عمار ساباطی از امام صادق علیه السلام آمده است: **«سُئِلَ عَنْ أَعْمَالِ السُّلْطَانِ يَخْرُجُ فِيهِ الرَّجُلُ، قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ لَا يَقْدِرَ عَلَى شَيْءٍ يَأْكُلُ وَلَا يَشْرَبُ وَلَا يَقْدِرَ عَلَى حِيلَةٍ، فَإِنْ فَعَلَ فَصَارَ فِي يَدِهِ شَيْءٌ فَلْيَبْنِعْ بِخُمْسِهِ إِلَى أَهْلِ الْبَيْتِ»**^۴؛ «از آن حضرت درباره‌ی کارهای حکومت پرسیده شد که شخص انجام می‌دهد، فرمود: نه، مگر اینکه چیزی پیدا نکند تا بخورد و بیاشامد و هیچ چاره‌ای نداشته باشد، پس در این صورت اگر انجام داد و پولی به دستش رسید، باید خمس آن را برای اهل بیت بفرستد».

۳. کسی که در پوشش آن، به سود خلیفه‌ی خداوند در زمین عمل می‌کند و از امکانات موجود در آن، برای حمایت پنهانی از اهل حق بهره می‌برد؛ با توجه به سخن خداوند که فرموده است:

۱. النحل / ۱۰۶

۲. الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۱۱۱؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۶، ص ۳۳۵

۳. البقرة / ۱۷۳

۴. تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۶، ص ۳۳۰

﴿مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾؛ «بر نیکوکاران راهی (به مؤاخذه) نیست و خداوند آمرزنده‌ای مهربان است»؛ چنانکه در روایت علی بن یقظین از امام موسی بن جعفر علیهما السلام آمده است: «إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَعَ السُّلْطَانِ أَوْلِيَاءَ يَدْفَعُ بِهِمْ عَنْ أَوْلِيَائِهِ»^۲؛ «هرآینه برای خداوند تبارک و تعالی دوستانی در حکومت است که به وسیله‌ی آنان از دوستانش حمایت می‌کند».

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصورها شیخ جراسانی
مجلس شورای اسلامی ایران

۱. التوبة / ۹۱

۲. الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۱۱۲؛ من لا یحضره الفقیه لابن بابویه، ج ۳، ص ۱۷۶